

**ДО ПИТАННЯ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ДЕЛЕГОВАНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ
КЕРІВНИКОМ ОРГАНУ ПРОКУРАТУРИ У КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕННЯХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ**

Олексій Валерійович НІКІШЕВ,

*аспірант кафедри кримінального
процесу та криміналістики
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

В контексті діяльності суб'єктів доказування в умовах надзвичайних правових режимів (далі – ННР) важливим є питання розширення повноважень прокурора. З початком збройного конфлікту на території України у 2014 році внаслідок ухвалення ЗУ «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» № 1631-VII від 12.08.2014 року КПК України було доповнено на той момент новим розділом IX-1. Цей розділ мав назву «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» і включав лише одну статтю 615. У ній визначалося, якщо на території, де запроваджено воєнний чи надзвичайний стан або проводиться АТО, виникає об'єктивна неможливість здійснення слідчим суддею передбачених законом повноважень у строки, визначені Кодексом, зокрема за ст.ст. 163, 164, 234, 235, 247 та 248 КПК України, або ж у випадку необхідності застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою строком до 30 діб до осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109–114-1, 258–258-5, 260–263-1, 294, 348, 349, 377–379, 437–444 Кримінального кодексу України, ці функції тимчасово перебирає на себе відповідний прокурор [1].

Зазначена норма не змінювалася до початку повномасштабного вторгнення. На теперішній час п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України викладений у наступній редакції: у разі введення воєнного стану та якщо «відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245–248, 250 та 294 цього Кодексу, - такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором» [2].

Вчені відносять такі повноваження керівника органу прокуратури до «делегованих» [3; 4, с. 257]. І зазначають, що значний ступінь дискреції щодо перейняття таких повноважень обумовлений оціночним поняттям «відсутня об'єктивна можливість слідчим суддею повноважень» [5, с. 154]. Відсутність об'єктивної можливості у слідчого

судді виконувати свої повноваження може бути зумовлена широким колом надзвичайних обставин, зокрема: фактичною окупацією території, безпосереднім веденням бойових дій або їх наближенням до відповідної адміністративної одиниці, відсутністю електропостачання, що унеможливає функціонування суду, а також ушкодженням судової інфраструктури внаслідок збройної агресії тощо. У зв'язку з багатоманітністю можливих ситуацій встановити вичерпний перелік таких обставин є недоцільним. Натомість доцільним є підхід, за якого кожен конкретний випадок обґрунтовується окремо у відповідній постанові керівника органу прокуратури [6, с. 173].

Слід зауважити, що у ч. 3 ст. 615 КПК України законодавець визначає процесуальною гарантією реалізації таких делегованих повноважень – подальший відомчий та судовий контроль, адже відповідно до приписів цієї норми «про рішення, прийняті прокурором у випадках та порядку, передбачених цією статтею, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений у порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення» [2].

Вадами цієї норми є те, що фактично не визначена послідовність діяльності суду, а з урахуванням того, що такі дії керівником органу прокуратури вчиняються на стадії досудового розслідування – слідчого судді щодо здійснення контрольних функцій. Тобто доцільним було б визначення послідовності дій в порядку судового контролю, адже від того, чи були дотриманні умови і підстави реалізації делегованих повноважень. Це створює правову невизначеність як для сторони обвинувачення, так і для сторони захисту, а також ризики визнання доказів недопустимими на підставі п. 3 ч. 2 ст. 87 КПК України. Крім того, відсутні гарантії оперативного судового реагування на порушення, що нівелює саму суть процесуального контролю. Внаслідок цього, у подальшому суд першої інстанції під час розгляду справи фактично виконує перевірочну функцію, що порушує змагальність і створює ризик ретроспективного визнання доказів, які були зібрані із порушенням процедури, недопустимими.

Слідчий суддя має повноваження перевіряти законність дій керівника органу прокуратури, вчинених в порядку ст. 615 КПК України, однак така діяльність, на нашу думку, не може бути ініціативною для нього. Вважаємо, що з метою підвищення гарантій законності проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, ефективності процесу доказування у випадках реалізації керівником органу прокуратури делегованих повноважень в умовах НПР має бути передбачений порядок судового контролю за аналогією із невідкладним обшуком.

На нашу думку, ч.3 ст. 615 КПК України повинна бути викладена у наступній редакції: «Про рішення, прийняті прокурором у випадках та порядку, передбачених цією статтею, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня.

Прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно, за першої фактичної можливості після відновлення можливості виконання повноважень слідчим суддею, визначеним у порядку, передбаченому законодавством, звернутися до слідчого судді з відповідним клопотанням про проведення слідчих (розшукових) дій, а також негласних слідчих (розшукових) дій, які були проведені за рішенням керівника органу прокуратури у випадках та на підставах, передбачених статтею 615 цього Кодексу.

Клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, а також негласних слідчих (розшукових) дій повинно містити відомості, передбачені для відповідного клопотання цим Кодексом, а також обґрунтування підстав їх проведення без ухвали слідчого судді.

До клопотання крім іншого додається копія постанови керівника органу прокуратури про дозвіл на проведення слідчої (розшукової) дії та/чи негласної слідчої (розшукової) дії, винесена в порядку статті 615 цього Кодексу.

Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статей цього Кодексу, передбачених для розгляду відповідних клопотань, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для прийняття рішення керівником органу прокуратури про дозвіл на проведення такої слідчої (розшукової) дії та/чи негласної слідчої (розшукової) дії. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого, дізнавача або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу».

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції: Закон України № 1631-VII від 12.08.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1631-18#n5>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
3. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 30 грудня 2022. 82 с.
4. Тетерятник Г.К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 500 с.
5. Обшук у кримінальному провадженні : монографія / О. С. Смірнов, Г. К. Тетерятник. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 208 с.
6. Кісліцина І.О. Актуальні питання діяльності прокуратури в умовах воєнного стану. *Правова позиція*. 2023. № 3 (40). С. 170 – 174. С. 173.